

Йордан Йовков

Серафим

Един чудноват човек, нито селянин, нито гражданин, дрипав, окъсан, идеше към Енювото кафене и самси Еню, седнал отпред кафенето на сянка, не можеше да го познае кой е. Посред лято в тая страшна жега, тоя човек беше навлякъл дълго зимно палто, като попско расо, на главата му беше нахлузено смачкано бомбе, а краката му бяха обути с цървули. Но най-често очите на Еня се връщаха върху палтото на непознатия: едно време то ще е било синьо, ще е било от един плат, но сега нищо не личеше – орфано, разнищено, навред надупчено, навред кърпено. И между безбройните разноцветни кърпки най-много се хвърляха в очи две-три много големи, взети сякаш от чувал или от най-проста аба и лепнати, както доде, с едър шев и избелели конци.

Човекът доде на две-три крачки и се спря. Той разбра, че Енюне може да го позна, и малко обиден, с подигнати вежди, леко усмихнат, остави се да го геда Еню и зачака. Той бее мршав, дребен човек, изгубен в окърпеното палто като в пашкул. Лицето му беше сухо, черно с рядка черна брада, очите му, като у пияниците или у хоа, които не са си доспали, бяха влажни и замъглени. Еню продължаваше да го гледа втрещено, непознатия се усмихваше повече.

– А бре, Серафиме, ти ли си? – извика най-после Еню. – Ух, да те убий здраве, да те уби! Не моа да те позная бре...

– Аз съм, бай Еньо, аз. Натурален като жив, тъй да се каже... – аз пък рекох, че е таласъм. Помислих, че плашилото от даскал Тодоровата бахча иде насам. Да те вземе мътната, да те вземе. Мисли си: какъв ще е тоз изпаднал германец!

Серафим се засмя тихо, беззвъчно, като поклащаше гава, той подпря на пейката тоягата си, сне и чувалчето, което носеше на рамото си. Всяка година, а понякога през година и през две, той се явяваше по тия места на Гергьовден или по Димитровден, когато слугите менят господарите си. Той беше от града, но търсеше работа по селата. Можеше да работи само лека, маловажна работа: на някоя мелница се приставяше да храни свинете, да чисти обора на някой хан, или пък пасеше един-два добитъка.

Де беше туй лято? – попита го Еню. – Рано си напуснал, щъркелите още не са си отишли. Де беше?

– В Белица бях туй ято, наедна керемидарница. Има един Панайот там, кермекчия, при нег бях. Керемидите му пазех.

Той говореше ниско, као че се боеше да не го чуе някой, с разшиени и учудени очи, а после изведнъж се засмиваше и между посинелите му устни светваха зъбите му.

– Сухо беше туй лято – продължи той, – добра стока изкараха хората. Ама и берекетя натъй по селата беше добър. А нашите българи, бай Еньо, кога имат пари, къщи правят. Като мина харман, че като надодоха ония турлаци с талигите, иззеха що керемиди имаше...

– Хъм... Взеха ги?

– До една. Три големи колелета бяха. Свършиха се. И чорбаджията, Панайот: нямам, кай, нужда от пазач, бай Серафиме, слободен си. Даде ми хака и... отряза ми китанцията, тъй да се каже...

Като каза това, Серафим се усмихна и тъй като беше съблякъм палтото си, стоеше сега, мъничек, слабичек. Щом остави палтото на пейката, той тозчас се попипа над кръста, по пазвата. Еню разбра, че там нейде е скътал парите си.

– Че вземи да си купиш едно палто! – посъди го строго Еню. – Все трябва да си изкарал някоя пара. Да си купиш едно палто!

– Ща, ща, бай Еньо. Едно палто ще си купя. Ще си купя, защото туй веке за нищо не бива. – Той погледна палтото и се усмихна – То е, тъй да се каже, добро за музея...

– Седни, седни да си починеш – каза Еню, след уй стана и влезе в кафенето.

Колкот можеше да се види през вратата, вътре в кафенето беше дълбоко и хладно. То беше проста сграда, като плевник, нямаше таван, двете стрехи се срещаха нависоко и между върлините, наслагани начесто, се виждаше сеното под керемидите. Едно лястовиче гнездо беше залепено до средната делеба греда.

Серафим, гологлав, със сплъстена посивяла коса, седеше на пейката, режеше по малко с една костурка от хляба си и сладко-сладко дъвчеше сухие зальци. Лястовичката, която имаше гнездо в кафенето, трепна с крилете си току пред лицето му, влезе вътре, повъртя се, след туй пак тъй бързо се стрелна навън. Две-три врабчета подскачаха към Серафима и той се пазеше да не мръдне, за да могат да си вземат някоя трохичка. Една жена запърполя с полите си и влезе в кафенето, но Серафим не я погледна. След малко жената заприказва високо и той даде ухо:

– ... Скъпо, всичко скъпо, кръстник Еньо! Какво да купим с две-три яйца, дето ги вземаме сутрин от кокошките? Едвам сварваме да си вземем по кривач сол и калъп сапун, та да се опе. Туй кибрит, газ – забравили сме го. Че барем да сме по-добре, да сме здрави кръстник Еньо, а то...

– Какво прави Иван? Как е сега?

– Как ще е Иван – лежи. Отде дойде таз болест, кръстник Еньо,

отде дойде. Сега по Св. Богородица ще стане седем месеца, как не е похванал работа. Души го нещо в гърдите, подпира го ей тука е. Отслана, да го духнеш, ще падне. Не е добре, кръстник Еньо, жълт, черен, като пръст. Думат ми: заведи г в болницата, тури го на колата и го заведи в болницата.

– За болницата трябват пари – каза Еню.

– Трябват ами, как да не трябват! Жената въздъхна, след тй продължи: – Че нали ни умря из онзи ден, кръстник Еньо, и биволицата. Изкарах ясутринта здрава и читава, нищо й нямаше, а вечерта као си доде, гътна се пред сам вратника и умря. Душата ми се обърна, плакали сме, като че умря челяк...

– Болест има по добитка – каза Еню. – И на мене ми умря една телица.

– Ни от месото зехме, ни кожата. Доде фелдшера и каза: не бива, кай, да ядете от нея, ще я заровите с кожата, с все... Ох, то нашето тегло! Не знам, не знам...

Жената замълча, но като се послуша по-добре, Серафим разбра, че се шепне. Изведнъж Еню извика:

– Нямам пари аз! Отде ще ти взема пари да ти дам? Нямам...

– Не думай тй, кръстник Еньо... моля ти се като на господата...

– Остави ме, ти казвам, нямам пари! – изкрещя Еню.

Жената млъкна и заплака. Серафим я слушаше как хълца и как вие като пребита. Ядосан, Еню се показа на вратата и погледна надалече, без да спира очи някъде. Серафим тихичко прибра хляба си и се изправи. Жената излезе от кафенето и си отиде. Тя тй беше се забрадила, че лицето й не се виждаше. Но по вървежа Серафим разбра, че е млада.

– Пари ли иска? – пошепна той на Еня.

– Пари иска. Отде да й ги взема, аз банка ли съм? Искала да води мъжа си на болницата. Добре, ама като нямам? Като нямам, какво да дам? – сърдеше се още Еню.

– Значи, сиромашия. Сиромашия до шия, а? Тй да се каже...

Серафим малко работеше, бавно пипаше, но не обичаше да стои празен. Пред къщата на Еня, която беше наблизко, бяха стоварени кой знай кога камъни и както бяха насваляни, тй си стояха разхвърляни. Серафим ги прибра на едно място и ги нареди. След туй ходи за вода. След туй – поля пред кафенето и премете.

Вечерта Серафим осана на гости на Еня, но отказа да спи в кафенето. Той застана точно по средата на мегдания пред кафенето и там взе да си приготвя легло.

– Че са барем тука под стряхата бе, българино! – рече му Еню. – Дай си гърба на стената, легни на пейката, ако искаш.

– Не, тук ми е по-добре мене.

– Ще ти духа.

– Не ми духа. Да ми духа сега, че като умра, няма да ми духа, няма да ми вей...

Той гледаше Еня и се усмихваше с насълзените си очи. „Страх го е да не го оберат“ – помисли си Еню, като забеляза, че Серафим се попишва по пазвата. Той го остави да прави каквото си ще, затвори кафенето и си отиде в къщи.

На другия ден той се забави късно доде да отвори. Той завари Серафим седнал на пейката и както вчера, режеше си хляб с костурката и закушваше. Еню се изправи пред него, изгледа го продължително, след ту каза:

– Ти какво си направил?

– Какво съм направил! Никому нищо не съм направил – кротко отвърна Серафим.

– Дал си пари на Павлина, оназ, дето снощи беше тука, дето исаше пари от мене. Аз сега бях у тях, тя ми каза. Как тъй даваш пари на човек, който не познаваш? Че може да те излъже, може да не ти ги върне.

– Ба, ще ми ги върне тя. Нека заведе мъжа си на болницата, може да му помогнат докторите. А пък моите пари ще ги върне. На нас, помежду ни, условието знаеш ли как е? – Когато господ на нея – и тя на мене. Аз не бързам.

Еню прехапа устните си и замълча.

– А палто? С какво ще си купиш палто? – каза той.

– Че нали имам палто? Я го я! – Серафим взе палтто от пейката и го разгъна. Хубаво си е то мойто палто, нищо не му е...

Той се усмихна и леко поклащаше глава, като че броеше кръпките или като че си спомняше нещо. Десет и повече години има, откакто се кани да си купи палто. Докато беше млад, каквото изкарваше, изпиваше го. Сега вече не пиеше, защото твърде не беше здрав, но често даваше някому парите си, както беше ги дал тая сутрин на Павлина. Оттогаз на палтото му взеха да се явяват тия големи кръпки от сива аба.

– Хубаво си е то, мойто палто – проджи той с някаква особена радост в гласа си. – Аз като го позакърпя пак, ще прекарам с него и таз зима. Пък ако ми е писано, с него може и пред бога. То там, на онзи свят, туй палто може да ми помогне. Може пък там да ми дадат ново палто, златно, тъй да се каже, скъпоценно...

Серафим говореше с Еня, но не го погледна. Той пусна палтото на колената си, позагледа се пред себе си и се усмихна.

КРАЙ

Източник: Словото

Набиране: екип на abc дизайн, Иван Иванов, Essme или Елина Мирчева

Публикация

Йордан Йовков, „Събрани съчинения в шест тома“, Том трети; „Български писател“,
С. 1977. Под общата редакцията на Симеон Султанов.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7845>]